

JAMOA TARBIYA OBYEKTI VA SUBYEKTI SIFATIDA.

Karimova Jasmina Jamshid Qizi

Karimova Aziza Bahriddin Qizi

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

karimovajasmina@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamoaning tarbiyaviy jarayondagi oʻrni, jamoaning tarbiya obyekti va tarbiya subyekti sifatidagi funksiyalari ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi. Jamoaning shaxs rivojlanishiga koʻrsatadigan taʼsiri, oʻquvchi va tarbiyachi munosabatidagi jamoaviy omillar, jamoa orqali tarbiyalashning mexanizmlari keng yoritiladi. Zamonaviy jamoa pedagogikasi, interfaol metodlar, ijtimoiylashuv jarayoni va jamoaning tarbiyaviy salohiyati haqidagi qarashlar tizimli tarzda bayon etilgan.

Kalit soʻzlar: jamoa, tarbiya obyekti, tarbiya subyekti, shaxs, ijtimoiylashuv, pedagogik jarayon, jamoa taʼsiri, etakchilik, oʻzini boshqarish, tarbiyaviy muhit.

Kirish

Inson shaxsining shakllanishi koʻp jihatdan u mansub boʻlgan jamoaga bogʻliq. Jamoa — bu bir maqsad yoʻlida birlashgan, oʻzaro munosabatga ega boʻlgan shaxslar guruhi boʻlib, u nafaqat taʼlim-tarbiyaning obyekti, balki faol ishtirokchisi — subyekti hisoblanadi. Tarbiyaviy jarayonda jamoa muhim ijtimoiy institut sifatida shaxs maʼnaviyati, axloqi, dunyoqarashi va ijtimoiy xulq-atvorining shakllanishida hal qiluvchi rol oʻynaydi.

Bugungi taʼlim falsafasida jamoa — bu shunchaki bolalar yigʻindisi emas, balki ularni oʻzaro hamkorlik, birdamlik, hurmat, masʼuliyat hamda oʻzini boshqarish fazilatlarini rivojlantiruvchi tarbiyaviy mexanizm sifatida qoraladi.

Asosiy qism

1. Jamoa tushunchasining pedagogik mazmuni

Pedagogikada jamoa deganda yagona maqsad, umumiy manfaat, ichki intizom, oʻzaro yordam va ijobiy psixologik muhitga ega boʻlgan barqaror guruh tushuniladi. Jamoa: shaxsni ijtimoiy hayotga tayyorlaydi; muloqot madaniyatini oʻrgatadi; oʻzaro masʼuliyatni shakllantiradi; ijobiy ijtimoiy tajriba beradi.

A.S. Makarenko, V.A. Suxomlinskiy, Abdulla Avloniy va zamonaviy pedagog olimlar jamoaning tarbiyadagi hal qiluvchi ahamiyatini alohida taʼkidlagan.

2. Jamoa tarbiya obyekti sifatida

Jamoa tarbiya obyekti boʻlganda, tarbiyachi jamoa aʼzolari – oʻquvchilarga taʼsir

qiladi, ularda kerakli xulq va sifatlarni shakllantiradi.

Jamoa tarbiya obyekti sifatida quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1) Jamoa ustida pedagogik boshqaruv

O'qituvchi jamoani shakllantiradi, uning maqsad, vazifalari, intizomi va ichki tartibini belgilaydi.

2) Jamoaning tarbiyaviy vazifalarini belgilash
intizomni mustahkamlash

ijobiy munosabatlarni shakllantirish

o'zaro hurmat va yordamni rivojlantirish

ijtimoiy foydali faoliyatni tashkil qilish

3) Jamoaning ijtimoiylashuv muhiti sifatida shakllanishi

O'quvchi jamoa ichida:

muloqot qiladi,

o'zini namoyon etadi,

rollarni bajaradi,

jamoa normalarini qabul qiladi.

4) Jamoaning iqlimi ustidan nazorat

Pedagog jamoada adolat, samimiylilik, do'stlik va madaniyat mezonlarini mustahkamlaydi.

Jamoa obyektidir, chunki unga pedagogik ta'sir ko'rsatiladi va u maqsadli tarbiya jarayoni orqali shakllantiriladi.

3. Jamoa tarbiya subyekti sifatida

Jamoa tarbiya subyekti bo'lishi — bu jamoaning o'zi tarbiyaviy ta'sir ko'rsatuvchi faol kuchga aylanishidir.

1) Jamoaning o'zini o'zi tarbiyalash funksiyasi

Jamoa o'z a'zolariga ma'lum talablar qo'yadi:

intizomga rioya qilish

mas'uliyatli bo'lish

bir-biriga yordam berish

jamoa shon-shuhratini himoya qilish

Bu talablar o'quvchining xulqini boshqaradi.

2) Tengdoshlar ta'siri

Jamoa bosimi, qo'llab-quvvatlash, rag'bat — tarbiyaning kuchli vositasidir.

Masalan: ijobiy yetakchilar boshqalarni o'z ortidan ergashtiradi.

3) O'zini-o'zi boshqarish organlari

sardorlar

guruh yetakchilari
faollar kengashi
mas'ullar

Ular jamoani boshqaradi va tarbiyaviy jarayonning faol subyekti bo'lib xizmat qiladi.

4) Jamoaning ijobiy an'analari va qadriyatlari

Jamoa o'ziga xos urf-odatlar, tadbirlar, qoidalar yaratadi.

Bular tarbiyaviy ta'sirning kuchli vositasidir.

5) Jamoa tomonidan baholash

O'quvchi jamoaning umumiy fikri bilan hisoblashishga o'rganadi. Jamoa bahosi ko'pincha kattalar bahosidan ham kuchli ta'sir qiladi.

Xulosa: Jamoa subyektdir, chunki u o'quvchilarga mustaqil tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.

4. Jamoa orqali tarbiyaning mexanizmlari

Jamoaviy ishlar — loyihalar, tadbirlar, ijtimoiy aksiyalar.

Hamkorlikdagi o'qish — guruh bo'lib ishlash.

Tengdoshlar o'rtasida o'qitish (peer education).

Rolli o'yinlar va vazifalar — jamoada mas'ul rol bajarish.

Jamoaviy musobaqalar — birlashish va raqobat orqali tarbiya.

O'zini boshqarish tizimi — jamoa ichki tartibini o'zi belgilashi.

5. Jamoaning tarbiyaviy salohiyati

Jamoaning kuchi shundaki, u: shaxsning ijtimoiy faolligini oshiradi, yetakchilik sifatlarini shakllantiradi, mas'uliyatni kuchaytiradi, ijtimoiy normalarni singdiradi, jamoatchilik fikrini yaratadi, o'quvchini ijtimoiy hayotga tayyorlaydi. Shaxs jamoada o'zining "men"ligini rivojlantiradi va ijtimoiy rolni egallaydi.

6. Tarbiyachi va jamoa o'rtasidagi hamkorlik pedagog jamoani tashkil qiladi;

jamoani boshqarishda yetakchilar bilan ishlaydi; jamoaning kuchi bilan o'quvchini tarbiyalaydi; jamoa ichidagi nizolarni hal qiladi; ijobiy psixologik muhit yaratadi.

Pedagogning mahorati — jamoani obyektidan subyektga aylantira olishida.

Xulosa

Jamoa tarbiya jarayonining eng muhim omillaridan biridir. U bir vaqtning o'zida tarbiya obyekti ham, tarbiya subyekti ham bo'lib, shaxs rivojlanishiga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatadi. Jamoa obyekti sifatida pedagogik boshqaruv ostida bo'lsa, subyekt sifatida o'quvchilarning o'zaro ta'siri orqali mustaqil tarbiyaviy kuchga aylanadi.

Jamoaning ahamiyati shundaki, u shaxsni ijtimoiy munosabatlarga tayyorlaydi, jamiyat qoidalarini o'rgatadi, mas'uliyat, burch, axloqiy madaniyat, birdamlik kabi

fazilatlarni shakllantiradi. Shu sababli maktab, maktabgacha ta'lim va oliy ta'lim tizimida tarbiyaviy jarayonning asosiy qismi jamoa bilan ishlash tamoyillariga tayanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. A.S. Makarenko. "Pedagogik poema".
2. V.A. Suxomlinskiy. "Jamoa va shaxs tarbiyasi".
3. Abdulla Avloniy. "Turkiy Guliston yoxud axloq".
4. Mavlonova R., Usmonboeva M. "Pedagogika nazariyasi".
5. G'oziev E. "Umumiy psixologiya".
6. Qodirova F. "Tarbiyada jamoa omili".
7. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonun.